

*stichting coördinatie certificatie
managementsystemen voor milieu en
gezond en veilig werken*

10 mei 2022

Webinar PDCA-aanpak van ongewenste omgangsvormen

Alie Kuiper

- Bedrijfskundige met agogische achtergrond
- Gespecialiseerd in aanpak ongewenste omgangsvormen op werk
- Lead auditor ISO 45001: managementsysteem voor veilig en gezond werken
- Lid commissie van de NEN over veiligheid en gezondheid op het werk
- Lid internationale werkgroep van experts voor ontwikkeling ISO 45003

Inhoud

- Facts and figures
- Wat verstaan we onder ongewenste omgangsvormen?
- Gevolgen
- Wettelijk kader
- **Een systematische integrale aanpak van ongewenste omgangsvormen:**
plan-do-check-act

Herken jij het?

Bekijk de video

<https://www.youtube.com/watch?v=BukwmRf7u6A>

Facts and figures

Interne ongewenste omgangsvormen:

13% van de beroepsbevolking wordt jaarlijks geconfronteerd met ongewenst gedrag van collega's of leidinggevenden.

Externe ongewenste omgangsvormen:

23 % van de beroepsbevolking wordt jaarlijks geconfronteerd met grensoverschrijdend gedrag van 'derden': bezoekers, cliënten, passagiers, patiënten, klanten, leerlingen.

Impact intern ongewenst gedrag het grootst

Wat wordt verstaan onder interne ongewenste omgangsvormen?

Wettelijke definitie is psychosociale arbeidsbelasting (PSA):

- Pesten
- Seksuele intimidatie
- Agressie en geweld
- Discriminatie (11 gronden)

Gevolgen

- Ziekteverzuim: zeer vaak gepest worden door collega's en/of leidinggevenden is een van de meest belastende arbeidsomstandigheden met een verzuim van 14,5 %
- Ernstig pestgedrag staat in de top 3 van oorzaken ongevallen op het werk
- Verloopintentie
- Reputatieschade
- Kosten voor onderzoeken, advocaten, rechtszaken

Wettelijk kader

Belangrijkste wetten voor ongewenste omgangsvormen:

- Algemene Wet Gelijke Behandeling
- Wet Gelijke Behandeling m/v
- **Arbowet: geeft verplichtingen voor beleid**

Arbowet

- Gericht op preventie
- Geen normenkader voor aanpak meldingen en klachten

Verplichtingen Arbowet

- De werkgever moet beleid voeren om **PSA voorkomen** en als dat niet mogelijk is te beperken.
- In het kader van de RI&E moeten de **risico's op PSA** beoordeeld worden en meegenomen in het plan van aanpak om deze risico's te voorkomen of indien niet mogelijk te beperken
- Bij gevaar voor PSA moet de werkgever **voorlichting en onderricht** geven over de risico's en de maatregelen die zijn genomen om dit risico te voorkomen of te beperken

Artikelen Arbowet inzake PSA

- Arbobeleid (artikel 3)
- Inventarisatie en evaluatie van risico's (artikel 5)
- Voorlichting en onderricht (artikel 8)
- Melding en registratie ongevallen en beroepsziekten (artikel 9)
- Algemene verplichtingen werknemers (artikel 11)
- Verschillende werkgevers (artikel 19)
- Toezicht en ambtelijke bevelen (artikel 26, 27 en 29)
- Sancties, strafbepaling (artikel 32)

Ontwikkelingen wettelijk kader

- Strengere toetsing RI&E per 1 juli 2022
- Initiatief wetsontwerp vertrouwenspersonen
- ILO verdrag inzake geweld en intimidatie op het werk (2019) wordt door Nederland geratificeerd: daarin verplichtingen inzake klachtafhandeling
- Betreft stand van de wetenschap en professionele dienstverlening: ISO norm (2021) over managen van *psychosocial risks* (ISO 45003) .
Nederlandse Arbeidsinspectie past deze norm toe waar nuttig en nodig.

Wat is een systematische integrale aanpak?

- Geheel van samenhangende of elkaar beïnvloedende elementen van een organisatie om een beleid en doelstellingen vast te stellen, alsmede processen om die doelstellingen te bereiken (definitie managementsysteem ISO).
- Arbowet: plan-do-check-act
- 5 W's Arbobeleidscyclus: willen, weten, wegen, werken, waken

Voor je aan de slag gaat

Zorg voor daadwerkelijk commitment top management (ISO 45003)

Van **topmanagement** wordt verwacht dat zij:

- Leiderschap en commitment tonen bij managen psychosociale risico's
- Zorgen voor integratie van management van psychosociale risico's in strategische doelen en processen
- Middelen beschikbaar stellen die nodig zijn voor het managen van psychosociale risico's

Plan-do-check-act

- Identificatie gevaren en mitigeren/managen van psychosociale risico's
- Meldingenstructuur voor medewerkers die last ervaren
- Competenties vaststellen voor (top) managers en alle anderen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het beleid

Definitie psychosociale risico's

- Definitie psychosociale risico's (ISO 45003):

De kans op blootstelling aan werkgerelateerd(e) gevaar/gevaren van psychosociale aard in combinatie met de ernst van het letsel en de gezondheidsschade die deze gevaren kan veroorzaken

Identificatie gevaren

- Organisatie van het werk
- Sociale factoren op het werk
- Werkomgeving/uitrusting/gevaarlijke taken

Organisatie van het werk

Bijvoorbeeld:

- Rollen en verwachtingen
- Mate van controle en autonomie
- Eisen aan de baan
- Management van verandering
- Werken op afstand of geïsoleerd
- Workload en werktempo
- Werkuren en –schema's
- Werk (on)zekerheid

Sociale factoren

Bijvoorbeeld

- Interpersoonlijke relaties
- Leiderschap
- Organisatie cultuur
- Samenstelling personeelsbestand
- Door elkaar lopen werk en privé

Werkomgeving/uitrusting/ gevaarlijke taken

Bijvoorbeeld:

- Podiumkunsten (intimiteit- en naaktscenes)
- Luchtvaart (gezamenlijke overnachtingen bij trans-Atlantische vluchten)
- Olie- en gasplatforms
- Defensie/politie/brandweer

Hoe risico's identificeren?

Bijvoorbeeld:

- Beoordelen functiebeschrijvingen
- Interviews en groepsdiscussies werknemers
- Analyse beoordelingsgesprekken, MTO's, audits etc.
- Inspecties en observaties op de werkplek
- Beoordelen relevante documenten inzake verloop, ziekteverzuim, rapportages incidenten en ongevallen

Aandachtspunten

- Let op specifieke risico's verschillende groepen medewerkers (minderheden, vrouwen, lhbtqi)
- Adresseren van het thema is een interventie en kan (eerdere) ervaringen triggeren: zorg voor opvangmogelijkheden (VP,BA)
- Gevaren voor ongewenste omgangsvormen interfereren met elkaar en met andere gevaren op het werk
- Blootstelling aan andere gevaren dan ongewenste omgangsvormen kunnen ook bijdragen aan risico op grensoverschrijdend gedrag
- Identificeer welke invloed veranderingen in de organisatie hebben op (nieuwe) psychosociale risico's: impact assessment

Behandeling klachten

Interne klachtenstructuur: extra instrument voor medewerkers die last ervaren.

- Eerste opvang: vertrouwenspersoon
- Niet gejuridiseerd oplossingstraject: leidinggevende, bedrijfsmaatschappelijk werk, P&O...
- Formeel onderzoek: klachtencommissie
- Besluit: management, bevoegd gezag
- Bezwaar .....

Iedereen competent

Beschrijven van competenties die nodig zijn voor uitvoering beleid:

- **(Top) management**
- Staf zoals HR
- **Vertrouwenspersonen en klachtonderzoekers**
- Medewerkers

Competenties (top) management

Vaststellen welke competenties (top) management en anderen nodig hebben om beleid ongewenste omgangsvormen uit te kunnen voeren:

- Attitude: (top) management = rolmodel
- Kennis: achtergronden, aard, omvang, gevolgen ongewenste omgangsvormen
- Vaardigheden: gesprekken voeren met medewerkers die last ervaren, corrigeren van personen die zich grensoverschrijdend gedragen, interveniëren in concrete situaties, onderwerp ter sprake brengen in werkoverleg, bila's etc.

Competenties vertrouwenspersonen en klachtonderzoekers

Vertrouwenspersonen en klachtonderzoekers:

- Deskundigheid: competenties voor vertrouwenspersonen beschreven (Landelijke Vereniging van Vertrouwenspersonen (LVV) en 'Leidraad positioneren en functioneren vertrouwenspersonen' (Ministerie SZW). Voor klachtonderzoekers ontbreekt dit.
- Onafhankelijkheid: geen andere belangen hebben dan een zorgvuldige, faire behandeling van meldingen en klachten. Voor vertrouwenspersonen beschreven, voor klachtonderzoekers niet.

Plan-do-check-act

- **Risico's beheersen**
- Communicatie en voorlichting
- Competenties op peil brengen
- Klachtenstructuur op orde

Hiërarchie beheersmaatregelen

- Primair: voorkom schadelijke gevolgen van ongewenste omgangsvormen door de risico's weg te nemen of te minimaliseren.
- Secundair: zorg voor hulpmiddelen voor medewerkers om om te kunnen gaan met het risico op ongewenste omgangsvormen middels beschermende maatregelen en training.
- Tertiair: beperk de negatieve impact van blootstelling aan ongewenste omgangsvormen door herstelprogramma's en corrigerende maatregelen.

Risico's beheersen

Beheersmaatregelen gericht op voorkomen dan wel beperken psychosociale risico's die voortkomen uit:

- Organisatie van het werk. Primair bijvoorbeeld: aanpassen taakomschrijvingen, terugdringen werken buiten kantoortijden, combi lage autonomie hoge werkdruk terugdringen, minder flex
- Sociale factoren. Bijvoorbeeld programma's voor verbetering omgangscultuur
- Werkomgeving/uitrusting/gevaarlijke taken. Secundair bijv. voor podiumkunsten: aanstellen intimiteit coördinator

Plan-do-check-act

Proces voor monitoren, meten en analyseren prestaties

- Hoe ver staat het met de uitvoering van de beheersmaatregelen om het risico op ongewenste omgangsvormen terug te dringen?
- Zijn de genomen maatregelen effectief?
- Voldoet de organisatie aan de wettelijk eisen?

Input

Haal ook informatie op uit:

- Rapportages van professionals die die beroepshalve te maken hebben met meldingen en klachten over ongewenste omgangsvormen: vertrouwenspersonen, klachtencommissies, bedrijfsarts...
- Rootcauseanalyses van klachten en meldingen.
- Antwoorden van medewerkers over: weten zij wat de risico's zijn, zijn zij bekend met het beleid, met de vertrouwenspersoon (en zouden ze er naar toe gaan).
- OR, maar ook interne netwerken van medewerkers met een migratie- of lhbtqi achtergrond, een vrouwen- of diversiteitsnetwerk

Plan-do-check-act

- Het top management presenteert met regelmaat (jaarlijks) een management review met de stand van zaken en het verbeterprogramma

Aan de slag.....

De plan-do-check-act cyclus begint opnieuw.

Heeft u vragen?

